



PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi
PARADOKS Economics, Sociology and Policy Journal

Kentlilik Bilinci Çalışmaları İçin Bir Model Önerisi:
Bursa'da Kentlilik Bilinci Araştırması

A Model Proposal for Urban Consciousness Studies:
Study on Urban Consciousness in Bursa

Dr. Enes Battal KESKİN
Bursa Kent Konseyi

Yrd. Doç. Dr. Mehtap SAĞOCAK
Uludağ Üniversitesi
Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu

Doç. Dr. Tülin VURAL ARSLAN
Uludağ Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi

© 2005 - 2015

PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi

PARADOKS Economics, Sociology and Policy Journal

Ocak /January 2015, Cilt/Vol: 11, Sayı/Num: 1

ISSN: 1305-7979

Editör/Editor-in-Chief

Doç.Dr.Sema AY

Editör Yardımcıları/Co-Editors

Doç.Dr.Elif KARAKURT TOSUN

Dr.Hilal YILDIRIR KESER

Uygulama/Design

Dr.Yusuf Budak

Tarandığımız Indexler / Indexes



Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir. Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.

None of the contents published cannot be used without being cited.

Yayın ve Danışma Kurulu / Publishing and Advisory Committee

Prof.Dr.Veyssel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)

Prof.Dr.Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)

Prof.Dr.R.Cengiz DERDİMAN (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Zeynel DİNLER (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)

Doç.Dr.Sema AY (Uludağ Üniversitesi)

Doç.Dr.Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)

Doç.Dr.Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)

Doç.Dr.Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)

Doç.Dr.Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)

Yard.Doç.Dr.Zerrin FIRAT (Uludağ Üniversitesi)

Dr.Hilal YILDIRIR KESER (Uludağ Üniversitesi)

Hakem Kurulu / Referee Committee

Prof.Dr.Hakan ALTINTAŞ (Uşak Üniversitesi)

Prof.Dr.Hamza ATEŞ (Medeniyet Üniversitesi)

Prof.Dr.Veyssel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)

Prof.Dr.Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)

Prof.Dr.Kenan DAĞCI (Yalova Üniversitesi)

Prof.Dr.Kemal DEĞER (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Prof.Dr.Mehmet Sami DENKER (Dumlupınar Üniversitesi)

Prof.Dr.R.Cengiz DERDİMAN (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Zeynel DİNLER (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Hasan ERTÜRK (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Bülent GÜNŞOY (Anadolu Üniversitesi)

Prof.Dr.Erkan İŞİĞİÇOK (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Ömer İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)

Prof.Dr.Vedat KAYA (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Prof.Dr.Sait KAYGUSUZ (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Serap PALAZ (Balıkesir Üniversitesi)

Prof.Dr.Bekir PARLAK (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Ali Yaşar SARIBAY (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Şaban SİTEMBÖLÜKBAŞI (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Prof.Dr.Veli URHAN (Gazi Üniversitesi)

Prof.Dr.Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)

Doç.Dr.Canan CEYLAN (Uludağ Üniversitesi)

Doç.Dr.Kadir Yasin ERYİĞİT (Uludağ Üniversitesi)

Doç.Dr.Burcu GÜLER (Kocaeli Üniversitesi)

Doç.Dr.Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)

Doç.Dr.Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)

Doç.Dr.Veli Özer ÖZBEK (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Doç.Dr.Ceyda ÖZSOY (Anadolu Üniversitesi)

Doç.Dr.Abdülkadir ŞENKAL (Kocaeli Üniversitesi)

Doç.Dr.Sevtap ÜNAL (Atatürk Üniversitesi)

Doç.Dr.Sevda YAPRAKLI (Atatürk Üniversitesi)

Doç.Dr.Gözde YILMAZ (Marmara Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Aybeniz AKDENİZ AR (Balıkesir Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Doğan BIÇKI (Muğla Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Cantürk CANER (Dumlupınar Üniversitesi)

KENTLİLİK BİLİNCİ ÇALIŞMALARI İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ: BURSA'DA KENTLİLİK BİLİNCİ ARAŞTIRMASI

A MODEL PROPOSAL FOR URBAN CONSCIOUSNESS STUDIES: STUDY ON URBAN CONSCIOUSNESS IN BURSA

Dr. Enes Battal KESKİN
Bursa Kent Konseyi

Yrd. Doç. Dr. Mehtap SAĞOCAK
Uludağ Üniversitesi
Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu

Doç. Dr.Tülin VURAL ARSLAN
Uludağ Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi

Özet:

Kentlilik bilinci; kişinin kendini kente karşı sorumlu ve kenti de kendisine ait hissetme durumudur. Bir kentin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve yapılan yatırımlara sahip çıkılmasında, kentte yaşayan bireylerin kentlilik bilincine sahip olmaları büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bir kentte yaşayanların demografik yapılarının değişiminin, yaşadıkları kenti nasıl algıladıkları ve kente nasıl entegre olduklarının bilinmesi, kentlerin geleceği açısından son derece önemlidir. Bu makalede, 2.000 kişiyle gerçekleştirilen "Bursa'da Kentlilik Bilinci Araştırması"nın bulgularından hareketle; Bursa halkının kentle olan bağları, geldikleri yörelerle ilgili bağları, geldikleri yöreden kente taşıdıkları değerleri, Bursa'da edindikleri değerler, kenti sahiplenme duyguları, kentte kendilerini temsil biçimleri, sosyal dayanışma birimlerinin sosyal bütünleşmeye etkisi gibi konulara bakışları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında geliştirilen kavramsal çerçeve modelinde, kentlilik bilincini tanımlayan 4 unsur ortaya konulmuştur; bu unsurlar yaşanılan kenti tanımak, sevmek; kente aidiyet hissetmek; korumak, geliştirmek ve kente karşı sorumluluk duymaktır. Elde edilen veriler, kent, kentleşme, kentleşme ve kentlilik bilinci bağlamında yürütülmekte olan ve yeni planlanacak olan çalışmalara ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kentlilik Bilinci, Aidiyet, Farkındalık, Sorumluluk, Dönüşüm, Bursa

Abstract:

The urban consciousness is the situation that a person feels himself responsible for the city and feels he/she owns it. It is very important for the individuals living in a city have an urban consciousness to protect the natural, historical and cultural values and investments made for that city. In this sense, it is extremely important for the citizens to know the changes on demographic structures of their city, the way of their perception and integration of their city for the future of that city. In this article, from the point of view from the findings of the survey held on 2.000 people "the Study on Urban Consciousness in Bursa"; the ties of the citizens of Bursa with the city, their ties with their hometowns, the values they bring to the city from their hometowns, the values they get in Bursa, their feelings for owning the city, their way of representation in the city and the effects of social solidarity units in social integration tried to be determined. In the content of this study, four indicators are developed for assessing the urban consciousness level, these indicators are to love the city, to feel belonging to city, to save the city and to feel responsibility to the city. The obtained data will shed light on the ongoing and future studies on the city, urbanization, citizenship and consciousness of citizenship.

Keywords: Urban Consciousness, Belonging, Awareness, Responsibility, Transformation, Bursa

KENTLİLİK BİLİNCİ ÇALIŞMALARI İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ: BURSA'DA KENTLİLİK BİLİNCİ ARAŞTIRMASI¹

1. GİRİŞ

Türkiye'de hızlı bir kentleşme süreci yaşanmaktadır. Özellikle Marmara Bölgesi'nde bulunan kentler yoğun göç baskısı altında aşırı büyümektedir. Hızla kentleşen illerden biri de Bursa'dır. 2013 yılı aralık ayı sonu itibariyle Bursa'da yaşayan 2.740.970 kişinin tamamı kentsel alan içerisinde yaşamaktadır. 2013 yılı Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK) verilerine göre, Bursa'da yaşayan 2.740.970 kişiden, 1.210.573'ünün nüfusa kayıtlı olduğu il Bursa dışı illerdendir ve Bursa 80 ilin tamamından göç almıştır.

Kentsel nüfusun hızlı artışı beraberinde kontrolsüz bir kentsel büyümeyi de getirmektedir. Kentlerin doğal yapısına ve kaynaklarına da zarar verebilecek bu büyümenin önüne yalnızca yasalar ve sınırlamalar ile geçebilmek mümkün görünmemektedir. Bütün göç alan kentlerde, kentlerin değerlerine sahip çıkılması, ancak kentlilik bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesi ile mümkün olabilecektir. Bu çerçevede, kentte yaşayanların kentlilik bilinci düzeyi, kentlerin sürdürülebilir geleceği açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu konuda ulusal ve uluslararası alanda çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Ancak, kentlilik bilincini oluşturan unsurlar konusunda farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu bağlamda, kentlilik bilincini tanımlayan unsurların belirlenmesine ilişkin bir model geliştirilmesi oldukça önemlidir. Çalışma kapsamında, konu ile ilgili literatür ve yapılan araştırmalardan yola çıkarak, kentlilik bilincini tanımlayan unsurlar belirlenmiştir. Bu unsurlar Bursa'da yapılan bir kentlilik bilinci araştırmasıyla tartışmaya açılmıştır.

2. GENEL TANIMLAR

Konumuzla ilgili olarak temel kavramların; “kent”, “kentleşme”, “kentlileşme” ve “kentlilik bilinci” olduğunu söylenebilir. Ancak bu dört kavram bir arada düşünüldüğünde kavramsal bir bütünlük sağlanabilir.

2.1. Kent

Kamu yönetimi açısından kent tanımında, yerleşme alanının “idari statüsü kriteri” esastır ve belirli bir yer yetkili otoriteler tarafından “kent” olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda; 442 sayılı Köy Kanunu’nun 1. Maddesine göre: Nüfusu iki binden aşağı yerleşim birimlerine “köy”, nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara “kasaba”, yirmi binden çok nüfusu olanlara “kent” denilmektedir(İspir, 1991). Bu ölçüye göre 1927 yılında Türkiye nüfusunun yüzde 75,8’i kırsal, yüzde 24,2’si kentsel alanlarda yaşarken, bugün bu oran tam tersine dönmüştür. 2014 yılında hayata geçirilen ve büyükşehir belediyelerinin sınırlarını il mülki sınırları olarak genişleten kanunla (6360 sayılı Kanun) birlikte; bugün ülkemizde 76.667.864 kişilik toplam nüfusun%86,7(66.488.105)si kentsel (20.000 ve üstü nüfusun yaşadığı yerleşim yerleri) alanlarda yaşıyorken, sadece %13,3 (10.179.759) kırsal alanda (20.000’den az nüfusun yaşadığı yerleşim yerleri) yaşamaktadır.

Sosyolojik kent tanımlamalarında ise o yerde yaşayan insanların birbirleri ile ilişkileri ve yaptıkları işlerin niteliği kriter alınmaktadır. Bu açıdan ise kent; tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol fonksiyonlarının toplandığı belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme birimleridir(Kıray, 2007).

Her iki tanım birleştirilecek olursa kent; sanayi, ticaret hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dâhil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin

¹ Bu çalışma, 26-28 Aralık 2014 tarihinde İstanbul’da düzenlenen ABRA International Conference on Quality of Life’da sunulan , “Evaluation of the urban consciousness in the context of quality of life, a case study on Bursa”, adlı bildirinin genişletilmiş halidir.

yaygın olduğu, sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin gittikçe arttığı, insan ilişkileri açısından ancak belirli nüfusa sahip toplumlarda karşılanması mümkün olan, her ülkenin kendi özelliklerine göre kriterlerini belirlediği fiziki yerleşme alanıdır(Bal, 1999, İspir, 1991).

2.2. Kentleşme

Kentleşme, sanayileşmenin iş gücünü çekmesi, tarımsal üretiminde fazla nüfusu itmesi sonucu, nüfusun kırsal alandan kitlesel boyutlarda kent merkezlerine doğru akın etmesiyle ortaya çıkan sosyolojik bir olgudur(Demir–Acar, 2002). Başka bir tanıma göre kentleşme; insana özgü ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel faaliyetlerin mekâna yansımaları ve mekânı biçimlendirmesidir(Tolan, 1996). Kentleşme, sadece yeni bir ekonomik örgütlenme ve değişmiş bir fiziki çevreyi belirtmemekte, aynı zamanda insanın davranış ve düşüncelerine de etki eden yeni bir toplumsal düzeni ifade etmektedir(Güçlü, 2002).

Yukarıda verilen bilgilerin de katkısıyla kentleşme şöyle tanımlanabilir: kırsal kesimde ortaya çıkan sosyo-ekonomik dönüşümlerle, üretim merkezli bir hayat tarzı sunan kırlardan, kentlere doğru kitlesel olarak göçle ortaya çıkan, kentlerin hem ekonomik hem de sosyal ve kültürel açıdan bir çekim alanı konumuna gelmesi ile birlikte, tüketim merkezli yeni bir yaşam tarzı öneren, insanların üretime katılım sürecinin, şeklinin ve zamanının farklılaştığı bir toplumsal değişim sürecidir.

Kentleşme, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ülkemizin de içinde bulunduğu “sanayileşmeden kentleşen” ülkelerin kentleşme özelliklerini Mübeccel Kıray şöyle anlatır: Bu ülkelerde, kentlere nüfus yığılması oranı, sanayileşme ve örgütlenme hızından çok fazladır. Topraktan kopup şehre gelen nüfus kentte, köylü kalamadığı gibi tam kentli de olamamaktadırlar. Göçle gelen bu nüfus, üretime belirli bir katkısı bulunmayan dağınık, küçük servis işlerinde çalışmaktadır. Bu nedenle, kentlere gelen ve modern bir iş düzenine giremeyen bu kimselerin mekânda yerleşmeleri de birçok yeni sorunun doğmasına sebep olmaktadır. Özetle; geç sanayileşmiş toplumlarda, kente gelenlerin sayıları çok yüksektir

ve şehre geldiklerinde edinebildikleri işler de bu kişilerin, kentle bütünleşmelerini engellemektedir (Kıray, 2007).

2.3. Kentlileşme

Kentlileşme; çoğu kez kentleşmeyle karıştırılmakla birlikte ondan ayrı olan ve kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında değişiklikler oluşturması sürecidir (Keleş, 1998). Kentte olmak ile kentli olmanın aynı şey olmadığını farkında olarak kentleşme; fiziki ve demografik açıdan nüfusun belli noktalarda yoğunlaşmasını gösterirken, kentlileşme; sosyal ve psikolojik içeriklere sahip bir kavram olarak kentli kültürünün ve kentli değerlerin benimsenmesini ifade eden bir yaşam biçimidir (Parlak, 2011). Kısaca kentlileşme, bir toplumsal değişim, uyum ve bütünleşme süreci olarak kente göç eden nüfusun yeni koşullara uygun ilişkiler biçimi geliştirerek kentin bir ögesi olma süreci, bireylerin kentsel yaşam içindeki etkileşimleriyle ortaya çıkan bir kültür değişmesidir (Erkan, 2010).

Kırdan kente göç eden nüfus, zaman içinde kırsal ekonomik ve sosyal özelliklerinden kurtulurken kentin ekonomik ve sosyal özelliklerini edinir. Bu değişim kısaca, “ekonomik ve sosyal bakımdan kentlileşme” olarak adlandırılır. Başka bir anlatımla, “kentlileşme”nin iki yönü vardır: Ekonomik bakımdan kentlileşme ve sosyal bakımdan kentlileşme. “Ekonomik bakımdan kentlileşme”, kişinin geçimini tamamen kentte veya kente özgü işlerle sağlıyor durumuna gelmesiyle gerçekleşir. “Sosyal bakımdan kentlileşme” ise, kır kökenli insanın kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve psikolojik değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir (Kartal, 1983).

Kentlileşme; kente göç edenlerin yeniden sosyalizasyon sürecini anlatır. Sosyalizasyon bireyin içinde bulunduğu sosyal grubun ve giderek toplumun değer-norm sistemini, davranış kalıplarını içselleştirmesidir. Kente göç edenler kent toplumunun değer-norm sistemini kentli insanın düşünme, davranış biçimlerini ve giderek yaşama biçimlerini benimserler. Bu süreç her bireyin ya da grubun geçmiş yaşam tecrübesiyle, kentte bulunma süresiyle, etkileşim halinde olduğu sosyal çevreyle, yaptığı iş, eğitim vb. birçok değişkenle

ilişkilidir. Doğal olarak genel bir kentli insan ideal tipi oluşturulsa da esas olarak zamana, topluma, kente bağlı olarak gerçekleşen bir kentlileşme süreci ve bunun sonunda kabul gören bir kentli insan prototipi oluşur (Bal, 1999).

2.4. Kentlilik Bilinci

Kentlilik; rasyonelliğin, sekülerliğin, formel işbölümünün ve bireyciliğin görece olarak öne çıktığı, çoğulculuğun yaygınlaştığı, kitlesel üretim ve kitle iletişim araçlarının arttığı bir yaşam tarzını ifade etmektedir (Demir-Acar, 2002). Bilinç ise; bireyin her türlü bilgi, düşünce ve davranışlarını organize eden zihin durumudur (Demir-Acar, 2000). Bu bağlamda “kentlilik bilinci (urban consciousness)”; kentte yaşamının bilincinde olmak, kentli olmanın bilincine varmak demektir. Kısaca kentlilik bilinci; kişinin kendini kente karşı sorumlu ve kenti de kendisine ait hissetme durumudur. Bir başka tanıma göre ise kentlilik bilinci; kentte yaşamaktan kaynaklanan bilgilerimizin oluşturduğu tutumlar, değerler ve davranışlardır (Güçlü, 2002).

Bu tanımlardan hareketle kentlilik bilincine sahip bir birey; kentte olup bitenlerle ilgili olan, kentli bir aktör olduğunun farkında olarak kenti için sorumluluk alan, kente özgü tutum ve davranışlar sergileyen kişi demektir. Kentte yaşayandan, kentliyi ayıran göstergelerden biri sorumluluktur. Kentli kentini benimseyen ve ona karşı sorumluluk duyan kişidir. Bir diğer anlatımla kentli insan; kentsel örgütlerin yoğurduğu, şekillendirdiği, örgütler içinde doğan, eğitilen, çalışan, boş zamanlarını değerlendiren, kendini kentli olarak duyumsayıp kentine sahip çıkan, kentsel karar alma mekanizmalarına katılıp destek veren, yerel bilinci gelişmiş insandır (Güçlü, 2002). Tanımlarda da görüldüğü üzere, kentlilik bilinci; yaşanan kentle ilgili olarak “farkındalık”, “aidiyet” ve “sorumluluk” kavramlarını içerisinde barındırmaktadır.

“Kentte yaşayan” ile “kentli”yi birbirinden ayıran ana faktör; “farkındalık”, “aidiyet” ve “sorumluluk”u bünyesinde barındıran “bilinç” kavramında gizlidir. Kentlilik bir bilinç durumudur ve aktif çaba ister. Yapılan bir araştırmada; sizce kentte yaşayan herkes kentli

midir? sorusuna %64,8 ile hayır cevabı verilmiştir. Sizce kimler kentlidir sorusuna %44,4 oranı ile kent hayatına uyum sağlayanlar cevabı verilmiştir ki bu durum dikkat çekicidir. Öyle ki kentte yaşayanlar “kentliliği” kazanılmış bir hak, mirasla devredilen bir durum olarak değil kazanılabilecek bir vasıf olarak görmektedirler. Benzetmek gerekirse kişi zenginliğini babasından miras almamakta kendi çabasıyla kazanmaktadır. Tabidir ki babasından kalan mirasın kişiye katkısı olacaktır, lakin kıymetini bileceği zenginlik kendi çabasıyla kazandığı olacaktır. Kentliliğin sonradan kazanılabilecek bir vasıf olarak görülmesi modern kenti oluşturan düşünce yapısıyla da paralellik göstermektedir. Modern kent tanımı kenti bireyin kendi çabası, eğitimi ve yetenekleriyle kendine toplumsal bir konum edindiği mekân olarak tanımlamaktadır. Bu iki soruya verilen cevaplar, kentli olmak için o kentin fiziksel sınırları içerisinde yaşıyor olmanın yeterli olmadığını kentle bütünleşmenin ve kentin değerlerinin farkında olmanın gerekli olduğunu vurgulamaktadır (Keskin-Cindoruk, 2013).

3. BURSA'DA KENTLİLİK BİLİNCİ ARAŞTIRMASI

Türkiye’de kentlerde özellikle son 50 yıllık süreçte hızlı bir sanayileşmenin yaşanması kentlerin fiziksel, sosyal ve ekonomik yapısını değiştirmiştir. Bu bağlamda, Türkiye’de kentlere has dinamikleri anlayabilmek için son yıllarda kentlilik bilincinin belirlenmesine yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Türkiye’nin ekonomik potansiyel ve nüfus bakımından dördüncü büyük kenti olan Bursa hızlı dönüşüm geçiren kentlerden biridir. Dolayısıyla, Bursa’nın özgün niteliklerini anlayabilmek ve geleceğine ilişkin vizyon belirleyebilmek için, çalışma kapsamında Bursa’da kentlilik bilinci araştırması yapılmıştır.

3.1. Bursa

Bursa, Osmanlılar tarafından fethedilmeden önce kale içinde hüküm süren bir Bizans yerleşkesidir. Osmanlıların fethinden sonra ilk Osmanlı başkenti olan Bursa, tarihsel süreklilik içinde önemli bir ticaret kenti olarak varlığını sürdürmüştür. Bu süreçte canlı bir

ekonomik ve sosyal hayatın yaşandığı kentin kendine ait bir kültürü oluşmuştur. Gelişmiş ticari ve sosyal hayat, tarihsel süreklilik içinde cazip bir yerleşim merkezi haline getirmiştir.

Cumhuriyet'in ilanından sonraki ilk yıllarda durağan bir yaşantının gözleendiği kentte 1960'lı yıllarda Türkiye'deki ilk organize sanayi bölgesinin kurulmasıyla birlikte, kent hızlı bir şekilde göç almış; bununla birlikte kentleşme ve dönüşüm sürecine girmiştir. 1970'li yıllarda kentte üniversitenin açılması da kente olan göçü tetiklemiştir. Bugün 2,5 milyonu aşan nüfusu ile Bursa Türkiye'nin ekonomik önem, nüfus ve gelişmişlik açısından 4. büyük kentidir.

Bursa'daki sanayileşmenin gelişiminin en önemli hamleleri, 1925 yılında İpekiş Fabrikası'nın ve 1933 yılında Sümerbank tarafından Merinos Yünlü Sanayii Müessesesi'nin kurulmasıdır. Yaklaşık 3000 işçi ve 200 memurun çalıştığı Merinos fabrikasından 16.000 kişi geçimini sağlamıştır. Merinos'un ardından 1937'de Gemlik'te Suni İpek Fabrikası'nın kurulması nüfus hareketliliğini de beraberinde getirmiştir. 1927 sayımlarında Bursa'nın nüfusu 399.942 olarak belirtilmişken, 1935 yılında bu sayı 442.760'e ulaşmıştır(Aytaç, 2004) Merinos ve İpekiş fabrikalarının kentin tarihi merkezinin güneyindeki ovaya kurulması, kentin bu yöndeki büyümesinin de itici güçlerinden biri olmuştur.

1960'lar Bursa'nın sosyal ve ekonomik hayatı için önemli bir dönemdir. Bu dönemde, İstanbul üzerindeki sanayi yükünü almak üzere İstanbul hinterlandında yer alan kentlerde sanayileşmenin geliştirilmesi öncelikli hedef olarak konmuştur. İzmit ve Tekirdağ'ın yanında Bursa da deniz ve karayolu ulaşımı açısından sağladığı kolaylık dolayısıyla sanayileşmede öncelikli bir bölge olarak seçilmiştir(Vural, 2008). Bursa'da 1960'lı yıllardan sonra kurulan sanayi bölgesi kentte farklı büyük ve niteliklerde çok sayıda sanayi bölgesinin oluşumuna sebep olmuştur. Bu bölgelerin ardı ardına açılması bir yandan kentteki istihdam potansiyelini arttırırken, bir diğer yandan da kentli nüfusu arttırmıştır.

Bursa'da kentleşmenin nüfus yapısına bakıldığında, iki farklı boyutu olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki yurtdışından göç etmek zorunda kalan soydaşlar için yerleşim

merkezi olarak Bursa'nın belirlenmesi, ikincisi ise bir sanayi bölgesi olarak seçilmesi nedeniyle, başta kendi kırsalından olmak üzere Anadolu'dan işçi akınına uğramasıdır.

Tablo 1: Bursa'ya Göç Eden Nüfusun İllere Göre Dağılımı

	Nüfusa Kayıtlı İl	İkamet Edilen		Nüfusa Kayıtlı İl	İkamet Edilen
1	Adana	7.791	42	Konya	21.693
2	Adıyaman	4.074	43	Kütahya	23.114
3	Afyonkarahisar	11.225	44	Malatya	12.175
4	Ağrı	25.915	45	Manisa	10.059
5	Amasya	9.989	46	Kahramanmaraş	7.544
6	Ankara	17.853	47	Mardin	13.526
7	Antalya	2.948	48	Muğla	1.645
8	Artvin	63.411	49	Muş	67.261
9	Aydın	3.817	50	Nevşehir	3.261
10	Balıkesir	49.108	51	Niğde	13.977
11	Bilecik	20.605	52	Ordu	14.920
12	Bingöl	8.382	53	Rize	13.221
13	Bitlis	20.754	54	Sakarya	10.104
14	Bolu	2.760	55	Samsun	77.482
15	Burdur	1.113	56	Siirt	10.138
16	Bursa	1.507.806	57	Sinop	6.041
17	Çanakkale	11.157	58	Sivas	21.183
18	Çankırı	3.417	59	Tekirdağ	6.526
19	Çorum	15.589	60	Tokat	19.945
20	Denizli	3.311	61	Trabzon	45.252
21	Diyarbakır	30.224	62	Tunceli	7.636
22	Edirne	10.038	63	Şanlıurfa	11.453
23	Elazığ	14.187	64	Uşak	2.225
24	Erzincan	11.184	65	Van	17.653
25	Erzurum	119.493	66	Yozgat	25.925
26	Eskişehir	17.083	67	Zonguldak	19.229
27	Gaziantep	6.238	68	Aksaray	5.643
28	Giresun	34.728	69	Bayburt	11.662
29	Gümüşhane	14.086	70	Karaman	1.367
30	Hakkari	665	71	Kırıkkale	5.360
31	Hatay	7.006	72	Batman	4.214
32	Isparta	3.735	73	Şırnak	2.028
33	Mersin	5.305	74	Bartın	1.803
34	İstanbul	20.938	75	Ardahan	27.013
35	İzmir	9.157	76	İğdir	4.246
36	Kars	26.814	77	Yalova	6.162
37	Kastamonu	5.506	78	Karabük	2.862
38	Kayseri	8.091	79	Kilis	1.689
39	Kırklareli	6.301	80	Osmaniye	2.968
40	Kırşehir	6.700	81	Düzce	3.168
41	Kocaeli	6.502			2.718.379*

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2013

*Bu sayıya farklı ülkelerden gelip Bursa'da yaşayan yabancılar dahil edilmemiştir.

2013 yılı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Bursa’da yaşayan 2.740.970 kişiden, 1.210.573’ünün nüfusa kayıtlı olduğu il Bursa dışı illerdendir ve Bursa 80 ilin tamamından göç almıştır.

Bursa’da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci Araştırması verilerine göre, Bursa’ya geliş sebepleri arasında ilk sırayı, “ekonomik(iş bulma, iş kurma, ticaret) sebepler” oluşturmaktadır(BBB, 2006).

Tablo 1’de de görüldüğü üzere, Bursa’da yaşamakta olup da, nüfusa kayıtlı olduğu iller arasında en fazla sayıyı Erzurum oluşturmaktadır. İkinci sırada ise, Samsun nüfusuna kayıtlı olanlar yer almaktadır. Diğer yandan, Bursa’da yaşayanlar arasında, bütün coğrafi bölgelerden gelmiş kişilerin bulunduğu da ayrı bir dikkat çeken özelliktir.

18 Haziran 1987 tarihinde çıkarılan 3391 sayılı yasa ile Bursa “Büyükşehir” statüsüne girmiş olup, Bursa Ovası’nda bulunan birçok köy Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırları içine alınmıştır. Kent merkezi de Yıldırım, Osmangazi ve Nilüfer olarak üç merkez ilçeye ayrılmıştır. 2005 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası ile Büyükşehir sınırları genişletilmiş Gemlik, Mudanya, Kestel ve Gürsu ilçeleri de merkez ilçeler arasına katılmıştır(<http://www.bursa.bel.tr>).

12 Kasım 2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı yasa ile Bursa Büyükşehir Belediyesi’nin sınırları il mülki sınırları olarak değişmiştir. Böylece, İnegöl, Yenişehir, İznik, Orhangazi, Karacabey, Mustafakemalpaşa, Büyükorhan, Harmançık, Keles ve Orhaneli ilçeleri de Büyükşehir Belediyesi’nin sınırları içerisine dahil edilerek ilçe sayısı 17’ye yükselmiştir. Bursa, nüfus büyüklüğü itibariyle, İstanbul, Ankara ve İzmir’den sonra Türkiye’nin 4. büyük kentidir.

TÜİK verilerine göre; 2013 Aralık ayı sonu itibariyle Bursa’da yaşayan 2.740.970 kişinin tamamı kentsel alan içerisinde yaşamaktadır. 2012 yılında kabul edilen ve 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden itibaren yürürlüğe giren 6360 sayılı kanun gereği, ülkemizdeki diğer büyükşehirlerle beraber Bursa Büyükşehir Belediyesi’nin sınırları da il mülki sınırları olarak değişmiştir. Bu çerçevede Bursa mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde

belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır. Özetle, kanunla kırsal alanlar kentsel alanlara dönüştürülmüş, bunun sonucunda Bursa'da tüm yerleşim alanları kentsel alan haline gelmiştir.

Tablo 2: Bursa'da Kırsal ve Kentsel Nüfus(%)

Bursa'da 1927-2013 Yılları Arasında Kırsal ve Kentsel Nüfus Oranları					
Yıl	Toplam	Kent Nüfusu	Kent (%)	Kır Nüfusu	Kır (%)
1927	399.942	114.370	28,6	285.572	71,4
1935	442.760	133.699	30,2	309.061	68,8
1940	461.648	141.189	30,58	320.459	69,42
1945	491.899	154.720	31,46	337.172	68,54
1950	545.919	179.016	32,79	366.903	67,21
1955	598.898	215.428	35,97	383.470	64,03
1960	693.894	223.620	37,81	431.532	62,19
1965	755.504	335.048	44,35	420.456	55,65
1970	847.884	416.662	49,14	431.222	50,86
1975	961.639	507.106	52,73	454.533	47,27
1980	1.148.492	636.910	55,46	511.582	44,54
1985	1.324.015	840.094	63,45	483.921	36,55
1990	1.603.137	1.157.805	72,22	445.332	27,78
2000	2.125.140	1.630.940	76,75	494.200	23,25
2007	2.439.876	1.979.999	81,16	459.877	18,84
2008	2.507.963	2.204.874	87,92	303.089	12,08
2009	2.550.645	2.249.974	88,22	300.671	11,78
2010	2.605.495	2.308.574	88,61	296.921	11,39
2011	2.652.126	2.359.804	88,98	292.322	11,02
2102	2.688.171	2.402.012	89,36	286.159	10,64
2013	2.740.970	2.740.970	100	0	0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

3.2. Kentlilik Bilinci Araştırması

Kentlilik bilinci oluşumunu etkileyen bireysel, sosyal, ekonomik ve fiziki faktörlerden söz edilebilir: Bireysel faktörler arasında, yaş, doğum yeri, iş sahibi olma; sosyal faktörler arasında eğitim, boş zamanı değerlendirme biçimi ve aktiviteler önemli yer tutmaktadır.

Bireysel ve sosyal faktörlerin etkileşimi, bireydeki kentlilik bilinci oluşumunu, farkındalık, aidiyet, sorumluluk ve uyum düzeylerini etkilemektedir. Ekonomik faktörlerin özellikle göçle gelenler açısından kentlilik bilinciyle olan bağı ön plandadır. İş olanakları, kentin sağladığı ekonomik ve sosyal olanaklardan dengeli bir şekilde yararlanma durumları belirleyicidir. Ayrıca, kentin fiziki faktörleri, altyapı, parklar ve yeşil alanlar, sağlık, eğitim kurumlarının yeterlilikleri gibi özellikler de kentlilerin seçimlerini, yaşam kalitelerini ve kenti algılama, ait olma ve katılım düzeylerini etkilemektedir (Geyik,2010) .

Kentlilik bilinci kavramının son yıllarda öne çıkması ve tartışılmaya başlanması ve farklı ölçeklerde birçok kentlilik bilinci araştırmalarının gerçekleştirilmesi anlamlıdır. Kentlilik bilinci oluşumunun başlıca koşulu bireylerin yaşadıkları kent ile anlamlı ve güçlü bağlar kurabilmeleri, kendilerini yaşadıkları kentin bir parçası gibi hissederek, kentte yaşama kültürünü benimsemeleridir. Ayrıca çağdaş yönetim anlayışları bağlamında kent için alınacak kararlara katılmayı, kentsel oluşumlardan sorumluluk duyan bireyler olabilmeyi, kente sahip çıkmayı da gerektirir. Bu bağlamda kentlilik bilinci kavramı stratejik bir kavram olarak gitgide öne çıkmakta, bu konuda yapılan çalışmalar hız kazanmaktadır.

3.2.1. Bursa'da Kentlilik Bilinci Araştırmasının Amaç, Kapsam ve Yöntemi

Araştırmada; Bursa'da yaşayan bireylerin kentle olan bağları, kente dair gelecek tasarımları, Bursa'da edindikleri değerler, kenti sahiplenme duyguları, kentte kendilerini temsil biçimleri, sosyal dayanışma, kenti tanıma, sevme, kenti sahiplenme, koruma, geliştirme ve kente uyum yönündeki davranış biçimleri, kentli olma gibi konularda bilgi toplamak ve sonuçları istatistiki ölçümlerle karşılaştırmalı olarak yorumlamak hedeflenmiştir. Bu bağlamda öncelikli olarak kent morfolojisi, kent planlaması, kent algısı, kent kimliği, kent yönetimi, kent sosyolojisi, kentleşme politikaları ve sosyal sermaye, yerel kalkınma, sürdürülebilir gelişme, çağdaş kentler ve çevre, kentli hakları, kültürel mirasın korunması ve küreselleşme, toplumsal değişim ve kentleşme, kentlilik bilinci gibi

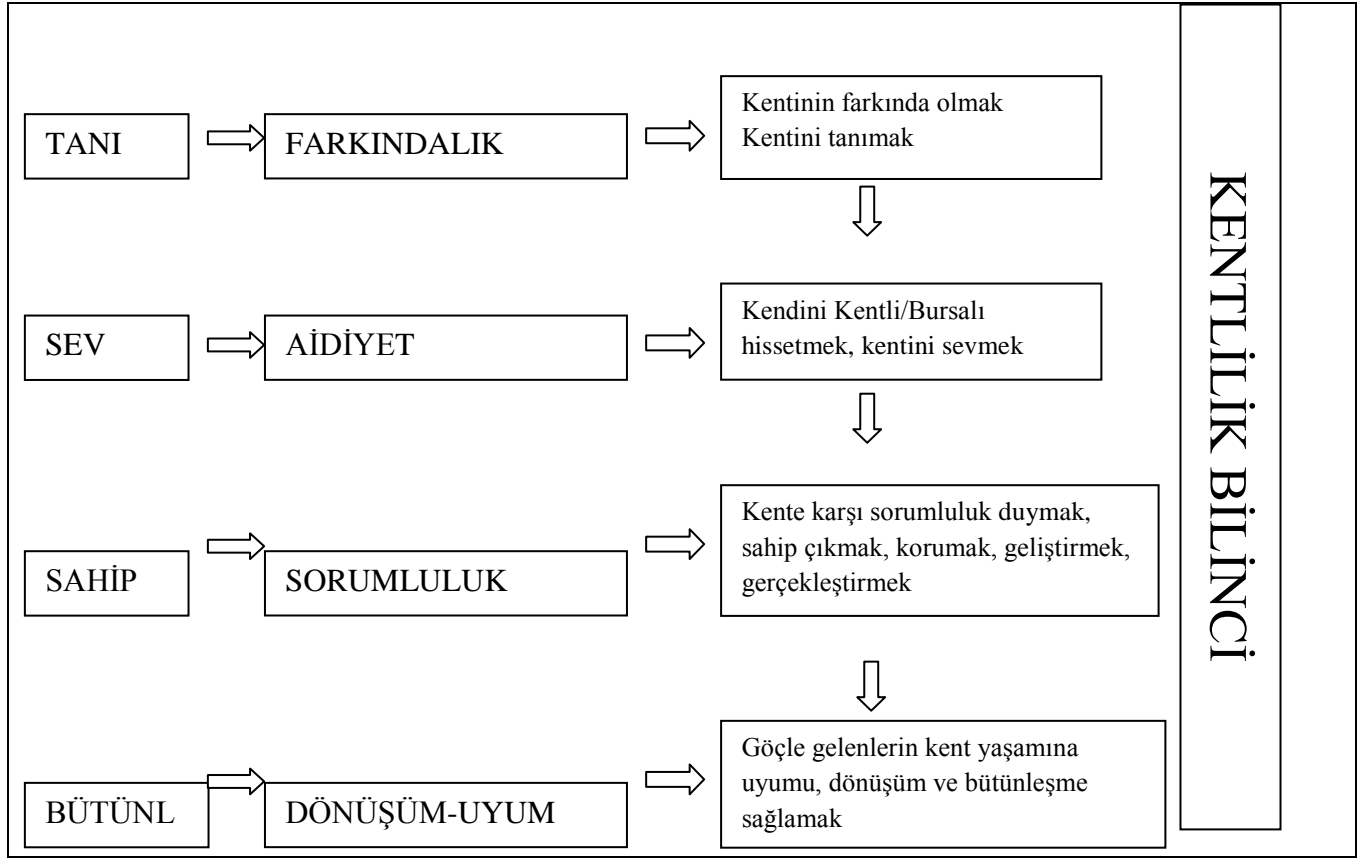
konulardaki mimarlık, şehircilik, sosyoloji, davranış bilimleri, yönetim bilimleri gibi alanlardaki literatür irdelenmiştir.

Bu araştırma sürecinde karşılaşılan bazı anahtar kavramlar şöyle özetlenebilir: Kentleşme, kent kültürü, kültürel çeşitlilik, kentsel yaşam, kent kimliği, kentsel kamusal mekân, kültürel miras, kolektif bellek, sanat kent ve doğa, göç olgusu, hemşehrilik, kentsel sorumluluk, kentli hakları, kent ve sosyalleşme süreci, katılımcı yaklaşım, toplumsal dayanışma, bireysel- kurumsal- toplumsal sorumluluk, eğitim, iletişim ve medya, kent ve dezavantajlı gruplar, kentsel güvenlik.

Bu kavramlar üzerinden yapılan okumalar sonunda vurgulanan dört önemli başlık olduğu ortaya çıkmıştır.

1. Kentin tarihinin, kültürel ve sosyal değerlerinin farkına varmak.
2. Kente aidiyet duygusunu hissederek, kenti sevmek ve sahiplenmek.
3. Kenti korumak, sahip çıkmak ve fiziksel, kültürel ve sosyal dönüşümünü gerçekleştirme noktasında sorumluluk üstlenmek
4. Kent yaşamına bütünleşme bağlamında dönüşüm ve uyum süreci yaşamak

Özetle; kenti tanımak, sevmek, kente ait hissetmek, sahiplenmek, korumak ve sorunlara çözümler üretmeye katılım kentlilik bilincinin oluşumunda önemlidir. Bu çalışma da buradan hareketle üç ana kavram olarak, farkındalık(awareness), aidiyet (belonging to), ve sorumluluk (responsibility) öngörülmüştür. Göçle kente gelen bireylerin kent yaşamıyla bütünleşme sürecindeki uyum ve dönüşümleri ise dördüncü bir faktör olarak bu yapıya eklenmiştir. Araştırmanın genel çatısını bu kavramlara dayalı göstergeler aracılığıyla ölçülmüş ve sonuçlar istatistiksel yöntemlerle ortaya konulmuştur.

Tablo 3: Bursa’da Kentlilik Bilinci Araştırması’nın Kavramsal İlişkilerini Gösteren Diyagram

Oluşturulan bu kavramsal çatının, araştırmayı, özgün bir bakış açısıyla yorumlama imkânı sağlayacak farklı örneklere de uygulanabilecek bir modele dönüşmesi, ayrıca yerel yönetimlerin, STK’ların, bilimsel kuruluşların strateji, yöntem, planlama, yönetim ve uygulamalarına da ışık tutması hedeflenmiştir.

Bu amaç doğrultusunda Bursa’nın 7 ilçesinde 268 mahallede 2.000 kişiye anket çalışması uygulanmış ve sonuçlar istatistik analizlerle yorumlanmış ve sunulmuştur.

Bu bilgilerin ışığında “kentlilik bilinci göstergeleri” aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

1.“Farkındalık” a Dair Göstergeler (Tanıma-Awareness)

*Bursa’yla ilgili algı

*Bursa’nın tercih edilme sebebi (Bilgi -Duygu)

*Bursa’nın kimliğine ilişkin değerlendirmeler: potansiyelinin, değerlerinin geleceğinin fark edilmesi

*Kentlilik tanımı

*Bireyin kentli olarak kendi durumunu ve gelişimini değerlendirmesi

*Kenti tanıma: Önemli mekânların ziyaret edilmesi, Bursa'nın değerlerinin tanınması

*Kentsel kültürel ve sosyal aktivitelere katılım

2. "Aidiyet" e Dair Göstergeler (Sevme- belongingto)

*Memleketle olan bağın gevşemesi

*Bursa'yı özleme durumu

*Bursa'ya bağlılık (terketmeme düşüncesi)

*Kentte doğum, evlilik, ölüm durumlarındaki tercih ve davranışlar

*Bursa'yı sevme

*Kendini Bursa'lı olarak tanımlama, sahiplenme, tanıma arzusu

3. "Sorumluluk" a Dair Göstergeler (Koruma, geliştirme, gerçekleştirme (Responsibility))

*Kentsel kuruluşlara üyelik: kentsel örgütlenme bilinci, karar, yönetim ve denetim mekanizmalarına katılım

*Kentteki sosyal yaşamla ilgili davranış ve iletişim duyarlılıkları:

- Eleştiri
- Uyarı
- Vicdani sorumluluk
- Takdir
- Nezakete dayalı iletişim.

4. Değişim/Dönüşüm/Uyum (Bütünleşme (transformation-integration))

Göçle Bursa'ya gelen bireylerin;

*hayat tarzlarında,

*değer yargılarında,

*konuşmalarında,

*politik görüşlerinde,

*ekonomik durumunda değişim olup olmadığı.

3.2.2. Bursa'da Kentlilik Bilinci Araştırmasının Bulguları

Çalışma kapsamında geliştirilen kavramsal çerçeve modeli bağlamında Bursa'da Kentlilik Bilinci Araştırması sonucunda elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Bursa'da ilk taşınılan yerin seçiminde akrabalara yakınlık ön plandayken, sonrasında taşınılacak yerin seçiminde yaşam kalitesinin yüksek olduğu yerler seçilmektedir. Bu durum, kentte yaşama süresi arttıkça, dayanışma temelli hemşehri bağlarının zayıfladığı ve kentte yaşamın gerektirdiği bireyselliğin ön plana çıkmakta olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Göçle gelenler açısından memlekete gitme oranı yüksek olmakla birlikte, neden ağırlıklı olarak "ziyaret" olarak öne çıkmaktadır. Bu veri, kente göç etmiş olan insanların, memleketleriyle irtibatları devam etmiş olsa bile, artık yaşadıkları kentten ayrılmayacakları anlamına gelmektedir.

Sivil Toplum Kuruluşları'na üyelik; genel olarak, zayıf görünmektedir. Bu sonuç, kentte yaşamanın ve kentli bir birey olmanın gerekliliklerinden olan, örgütlü toplum olma bilincinin eksikliği şeklinde açıklanabilir.

Kentlilik tanımı açısından "kendini Bursalı hissetmek", "evin sahibi gibi görmek" önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır. Kentliliğin bir yerde doğmuş olmaktan daha fazla, kendini bir yere ait hissetmekle açıklanıyor olması, kentliliğin sonradan, bireysel çabayla kazanılacağı bilincinin oluşmuş olması açısından önemlidir. Bu yaklaşım, kişilerin bireysel çabalarıyla konum ve statü elde ettikleri yer olarak tanımlanan günümüz kent tanımlarıyla da örtüşmektedir. Yani, kişiler başka bir yerde doğmuş olsalar bile, yaşadıkları kentte, evrensel anlamda kentli bir birey haline gelebilmektedirler.

Bu bağlamda yerel basının takip oranının yüksek çıkması anlamlıdır. Yerel basının takibi, insanların yaşadıkları yerle ilgilendiklerini, başka bir anlatımla yaşadıkları kente karşı duyarlılıklarını göstermektedir. Duyarlılık ise, kentli olmanın vazgeçilmez bir unsurudur.

Bursa'da yaşarken hissedilen duygular "mutlu, rahat, huzurlu, güvenli" şeklinde olumlu duyguların ağırlığında ifade edilmiştir. Kent, çok fazla büyüdüğü halde, insanların Bursa'da kendilerini, bu kadar olumlu kavramlarla ifade ediyor olması, dünyada çok fazla

kente nasip olmayacak bir özelliktir. Bursa büyük bir kent olsa da, küçük bir ailenin sıcaklığını taşımaktadır.

Bursa'da yaşayan bireylerin, sosyal aktivitelere (sinema, tiyatro, panel vb.) katılımı düşük görünmektedir. Oranların düşüklüğünde, kentin sürekli göç almasının yanında, kültür ve sanat merkezlerinin belli merkezlerde toplanmış olmasının etkisi olabilir.

Bursa'nın kentsel özellikleri arasında sanayi kenti oluşu, tarihi bir kent oluşu, kültür kenti oluşu, öne çıkmaktadır, yeşil kent algısı görece olarak geri plana düşmüştür. Bursa, beklendiği ya da öngörüldüğü şekilde, bir kültür ve sanayi kentine dönüşmüş durumdadır.

Araştırma bulgularına göre, Bursa, terk edilmek istenmeyen, özlenen bir şehirdir. Toplumsal ve vicdani kurallara uymak, bu konuda hassasiyet gösterme düşüncesi hâkimdir. Nüfusunun çok büyük bir oranının, sonradan Bursa'ya gelmiş olduğu dikkate alındığında, Bursa için bu çok önemli bir şanstır. Bunun anlamı, kentlilik bilincinin ana unsurlarından olan "aidiyet" in kentte yaşayanlarda var olduğudur. Kendini kente ait hisseden kişi, toplumsal kurallara uymaya dikkat çekerek, bir ileri ki aşamaya geçmekte ve "sorumluluk" u devreye sokarak kentlilik bilincinin varlığını göstermektedir.

Dönüşüm açısından bakıldığında ise, Bursa'ya göçle gelenlerin ağırlıklı olarak ekonomik durumunda ve yaşam tarzında değişim yaşadığı anlaşılmaktadır. Kentler, aynı zamanda bir toplumsal değişim süreci olarak, insanların yaşamları üzerinde etkide bulunmaktadır. Bu çerçevede, daha iyi bir iş için kente göç edenler, ekonomik durumlarıyla beraber, yaşam tarzlarında da kente özgü değişimler yaşamaktadırlar.

Bursa'nın öne çıkan özellikleri ve şahsiyetleri açısından bakıldığında, Ulucami'nin, yeşilliğinin ve Uludağ'ın Bursa algısının önemli unsurları olduğu görülmektedir. Yeşillik ve Uludağ'ın doğal, Ulucami'nin ise, insan eliyle oluşturulmuş bir zenginlik olduğu dikkate alınır, Bursa'nın hem doğal hem kültürel olarak insanları kendine çektiği söylenebilir.

Bursalı olan sanatçı, işadamı ve politikacılar bilinirliği yüksek şahsiyetler olarak sonuçlarda yer almıştır. Bursa'ya ilk gelen misafirin de götürüleceği yerlerin başında Ulucami ve Uludağ gelmektedir. Bu tespitin, Bursa turizmi için bir yönlendirme işlevi görebileceği düşünülmektedir.

Aidiyet için Bursa'da yapılması gerekenler olarak da katılımcıların temel vurguları, yardımseverlik, hoşgörü, misafirperverlik gibi insani değerler, tarihsel ve doğal koruma ve ayırım yapılmaksızın birlik ve beraberlik olarak öne çıkmaktadır. "Yabancılarla karşılaşılan yer" olan kentte, bir arada yaşayabilmenin ön koşulu, kimin nereden gelmiş olduğunu önemsemeden, insani özellikleri ön plana çıkarmaktan geçmektedir. Bunun farkında olunması ve konuya dikkat çekilmesi, Bursa'da yaşayanlar açısından önemlidir. Diğer yandan, Bursa'nın tarihi ve doğal özelliklerinin korunmasına vurgu yapılması, kentin tanındığını ve sorumluluk duyulduğunu göstermesi açısından anlamlıdır.

Kentlilik bilinci faktörlerinin ilçelere göre dağılımı değerlendirildiğinde, farkındalık, aidiyet ve sorumluluk ile ilgili olarak genellikle birbirine yakın sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak, dönüşüm ve uyum açısından değerlendirildiğinde Yıldırım ve Kestel ilçelerinin birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Bunun sebepleri değerlendirildiğinde, her iki ilçedeki eğitim düzeyinin daha düşük olması, Yıldırım ilçesinin nüfusunun büyük bölümünün Türkiye'nin kuzey ve doğu bölgelerinden gelen yerleşimcilerin oluşturması, Kestel Bölgesi'ndeki nüfusun ise daha çok Bulgaristan göçmenlerinin oluşturmasıyla ilişkili olabileceği düşünülebilir. Bu düşünce doğrultusunda göçle gelen, eğitim ve gelir seviyesi düşük yerleşimcilerin kente uyum konusunda daha istekli oldukları savı ortaya konulabilir.

4. SONUÇ

Bursa ve ilçelerinde 2.000 kişiyle gerçekleştirilmiş ve önceki bölümlerde bulguları sunulmuş olan bu çalışma, kentlilik bilinci araştırmaları arasında, ulaştığı sonuçlar açısından önemli bir yer edinmektedir.

Ortaya çıkan sonuçlarda, başlangıçtaki öngörülerin bir kısmının sağlandığı gözlenmiştir. Örneğin:

- Bursa'da doğanların,
- 45 yaş ve üstündeki kentli bireylerin,
- 54-63 yıl gibi uzun süreli olarak Bursa'da yaşayanların,

- 35 yıldan fazla düzenli işi olanların, kentlilik bilinci düzeyleri beklenildiği gibi yüksek çıkmıştır.

Bu sonuçlardan hareketle, bir kentte doğmuş olmanın, kentli olmak hissine, ek bir katkı yaparak, kentlilik bilinci düzeyini yükselttiği söylenebilir. Diğer yandan, yaşla birlikte, bir kenti sahiplenmenin de arttığı, bu durumun kentlilik bilinci düzeyini de yükselttiği ifade edilebilir. Yani yaş yükseldikçe, kentlilik bilinci de artmaktadır. Başka bir tespit olarak, bir kentte kalma/yaşama süresi arttıkça, kentlilik bilinci düzeyinin de artmakta olduğu tespiti yapılabilir. Ekonominin belirleyiciliğinin, konu açısından da geçerli olduğu, düzenli geliri olanların kentlilik bilinci düzeyinin, düzenli geliri olmayanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, bir kentte doğmuş olmanın, yaşın, o kentte yaşama süresinin ve düzenli gelir sahibi olmanın, kentlilik bilinci üzerinde doğrudan etkili olduğu ifade edilebilir.

Aynı şekilde ankette sorulan sorular ışığında,

- Memleketine sıklıkla gitmeyenlerin,
- Kentle ilgili dernek ve STK üyelikleri olanların,
- Kendini kentin sahibi olarak görenlerin,
- Yerel medyayı takip edenlerin, bilinç düzeyinin yüksek çıktığı görülmüştür.

Memleketine sıklıkta gitmemek, yaşanan kentin benimsendiğini göstermesi açısından, “aidiyet” bağlamında kentlilik bilinci düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir. Diğer yandan kentle ilgili STK üyeliği, “sorumluluk” bağlamında kentlilik bilinci düzeyinin yüksekliğini göstermektedir. Kişinin kendini kentin sahibi olarak görmesi ise, kentlilik bilinci düzeyinin yüksekliğini doğrudan gösteren bir durumdur. Yerel medyanın izlenmesi, daha önce de ifade edildiği gibi, kentlilik bilinci düzeyiyle doğrudan ilişkili bir durumdur. Kişi yaşadığı kentle ilgiliyse, ancak yerel medyayı takip etmekte, başka bir ifadeyle, kentlilik bilinci gelişmiş kişiler yerel medyayı izlemektedirler.

Bu veriler birlikte ele alındığında, kentlilik bilinci düzeyi ile memlekete gitme sıklığı, yaşanan kentle ilgili STK üyeliği, kenti sahiplenme duygusu ve yerel medyayı takip etme arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır.

Araştırma sonunda ortaya çıkan bazı bulgular ise birçok sosyolojik araştırmaya taban oluşturabilir:

Cinsiyet durumuna göre kadınların kentlilik bilinci düzeyinin erkeklerden yüksek çıktığı görülmektedir.

Kentlilik bilincinin unsurları medeni duruma göre değerlendirildiğinde, dul ve boşanmış olan kişilerin farkındalığının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşılık bekâr kişilerin kente aidiyetleri evli ve dul/boşanmış olanlara göre bariz bir şekilde düşüktür. Bekâr kişilerin, küreselleşmiş dünyada iş nedeniyle her yere gidebileceği günümüzde, bir kente aidiyet bilincinin, ikinci plana düşmüş olduğu söylenebilir. Evlenmiş olmak ise, başlı başına bir kente yerleşmeyi zorunlu kılan bir durumdur. Özetle; bekâr olanların, yaşadığı kenti terk etmelerinin daha kolay olduğu görülmektedir.

Ayrıca çarpıcı sonuçlardan biri eğitim düzeyi ile kentlilik bilinci ortalamalarının farklılık göstermesidir. Bu farklılıkta özellikle okur-yazar olmayanlar ile lisansüstü mezunlarının etkili olduğu, diğer eğitim seviyelerinde önemli bir farklılık bulunmadığı söylenebilir.

Sonuç olarak bakıldığında, Bursa tarihsel, doğal, kültürel yapısı, sunduğu sosyal ve ekonomik imkânlar ve fırsatlar itibariyle dikkate değer bir şehirdir. Kentsel serüveni, demografik özellikleri, olumlu ve olumsuz yönleriyle geçirdiği hızlı değişim açısından kentlilik bilinci kavramının anlaşılması ve yorumlanması açısından önemli bir araştırma alanı olmuştur. Ortaya çıkan sonuçlar ışığında Bursa'nın kentlilik bilinci yüksek bir kent olduğu görülmektedir ve bu araştırmanın çatısını oluşturan aidiyet, farkındalık, sorumluluk ve dönüşüm kavramlarına ilişkin önemli bağıntılar ve sonuçlar Bursa modeli üzerinden tartışmaya, yorumlanmaya ve araştırılmaya açılmıştır.

KAYNAKLAR

- AYTAÇ, S. (2004) "Bursa'da Kültür Değişimi: Göç Olgusuna Sayısal Bir Bakış", Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi. Cilt 6, Sayı 2.
- BAL, H.(1999), Kent Sosyolojisi, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- DEMİR Ö. –ACAR, M. (2002), Sosyal Bilimler Sözlüğü, 3.b., Vadi Yayınları, Ankara.
- ERKAN R.(2010), Kentleşme ve Sosyal Değişme, 3.b.,Bilimadamı Yayınları, Ankara.
- GEYİK, S.(2010), "Kırdan Kente Göç Sonrası Kentlilik Bilinci, Mevlana Mahallesi Örneği, Yayınlanmamış Y.L. Tezi, Sakarya Üniversitesi, SBE
- GÜÇLÜ S. Ö. (2002), Kentleşme ve Göç Sürecinde Antalya'da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- İSBİR E. G.(1991), Şehirleşme ve Meseleleri, 2.b., Gazi Büro Yay. Ankara.
- KARTAL S. K.(1983), Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentleşme, Yurt Yayınları, Ankara.
- KELEŞ R. (1998), Kentbilim Terimleri Sözlüğü, 2.b., İmge Kitabevi Yayınları, Ankara
- KESKİN, E. B.- CİNDORUK, Y.O. (2013), "Kentleşme Sürecinde Bursa İçin Bir Sosyal Dönüşüm Projesi: Kentimiz Geleceğimiz", Bursa'da Kentleşme Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, ss.181-197, 22-23 Eylül 2011, Bursa, Türkiye.
- KIRAY M. B.(2007), Kentleşme Yazıları, 3.b., Bağlam Yayınları, İstanbul.
- PARLAK B. (2011), Kamu Yönetimi Sözlüğü, MKM Yayıncılık, Bursa.
- TOLAN Barlas(1996), Toplum Bilimlerine Giriş, 4.b., Adım Yayıncılık, Ankara.
- VURAL, T.(2008) "Bursa'nın Kentsel Gelişimi ve Piccinato Planı", Bursa Şehrinin Gelişmesi ve Kentsel Planlama Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı, s.95-102, 4-5 Nisan 2008, Bursa,Türkiye.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi (2006), Bursa'da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci Araştırması, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Bursa.
- (<http://www.bursa.bel.tr>).